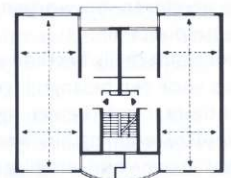
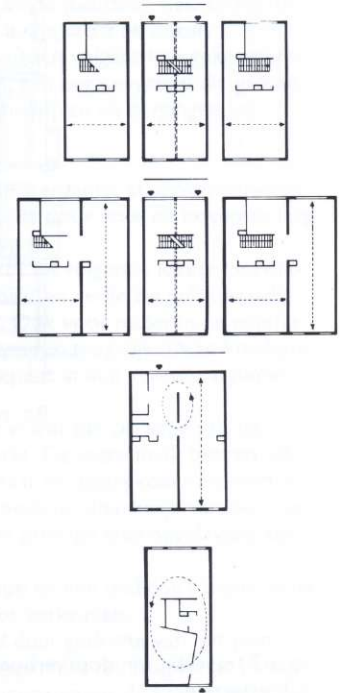

Upper level walk-up type, scale 1:100

Fixed and free bays, lofts
Flexibility
Motion

Hillechien Meyer en Ellen Wedema

Projectdocumentatie Mecanoo

UNESCO-prijsvraag, februari 1984

(Francine Houben, Erick van Egeraat, met Douwe de Haan en Henk Döll)

Deze ideeënprijsvraag had betrekking op de in de toekomst te verwachten woonvormen, uit te werken in een ontwerp op één van de twee aangewezen locaties, in Utrecht of Almere, of op een zelf te kiezen locatie.

Vanuit deze vraag werd een programmatisch beeld ontwikkeld voor het jaar 2000, waarbij de doelgroep en de daaruit volgende woningbehoefte werd benoemd. Uitgangspunt was, dat de vraag naar gedifferentieerde woonruimtes zou toenemen, enerzijds als gevolg van de vergrijzing van de bevolking en de geboortedaling, anderzijds ten gevolge van de veranderende woonwensen van verschillende bewonerscategorieën. De gebruiksmogelijkheden van afzonderlijke ruimtes zouden vergroot moeten worden, de veranderbaarheid en indeelbaarheid van de woningen eveneens. Dit vereist een grote mate van flexibiliteit van en binnen de woning.

Dit alles resulteerde in het ontwerp van een woonblok in een tweederings-stadsvernieuwingswijk, een aandachtsgebied in de stadsvernieuwing dat volgens Mecanoo rond het jaar 2000 de hoogste prioriteit zou hebben.

Het plan sluit aan op de bestaande stedenbouwkundige structuur, zowel in de bestemming van de straten en binnenterreinen, als in de gevels en het straatbeeld.

De flexibiliteit wordt op twee manieren opgelost. De eerste oplossing is een bouwtechnische, waarbij, via verwijderbare of verplaatsbare binnenwanden, ruimtes in de woning opgedeeld of samengevoegd kunnen worden (verbouw-flexibiliteit). De tweede is een organisatorische: het beperken van de hiërarchische ordening van de verschillende ruimtes

binnen de woning, waardoor de gebruiksmogelijkheden optimaal kunnen worden benut (gebruiks-flexibiliteit). Ook de bereikbaarheid van de verschillende ruimtes draagt bij aan het optimaliseren van het gebruik. Om die reden moeten alle ruimtes via een verkeersruimte bereikbaar zijn.

Bospolder-Tussendijken Rotterdam, september 1984

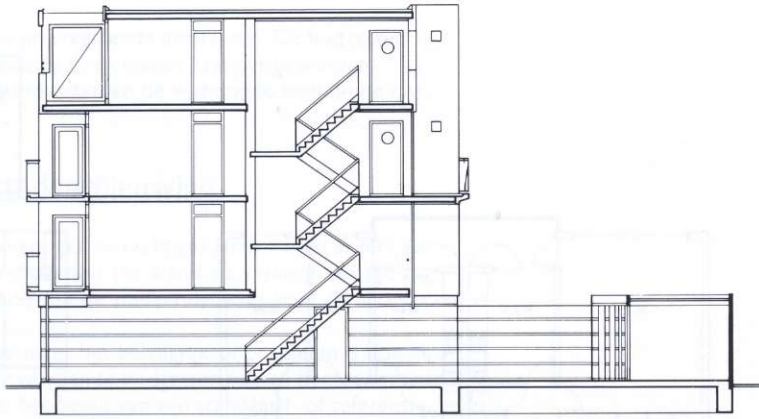
(Francine Houben, Erick van Egeraat, Henk Döll, met Roelf Steenhuis en Cock Peterse)

Deze opdracht, het vullen van zes gaten in de Rotterdamse tweederings stadsvernieuwingswijk Bospolder-Tussendijken kan gezien worden als gevolg op de UNESCO prijsvraag; de locatie komt overeen en ook de woningdifferentiatie is vergelijkbaar.

Er is uitgegaan van een gestandaardiseerd middenblok dat kan variëren in lengte door het aantal traveeën. De koppen zijn verschillend en zijn aangepast aan hun omgeving. (Twee blokken vormen door hun locatie een uitzondering op de standaard uitwerking.)

Als woningtype is gekozen voor op elkaar gestapelde maisonnettes, waarvan de beganegrond woningen de ingang aan de straat en een smalle tuin aan de achterzijde hebben. De bovenwoningen worden ontsloten met een galerij aan de achterzijde en hebben een terras aan de voorkant. De keuze voor smalle maisonnettes heeft als voordeel dat meer woningen een tuin kunnen krijgen en er maar één galerij als ontsluiting nodig is, dit in tegenstelling tot flats.

Er is gekozen voor een gecombineerde portiek-galerij ontsluiting, waarbij de portieken toegankelijk zijn vanaf de straat en om de onge-

Bospolder-Tussendijken: doorsnede Botugat I

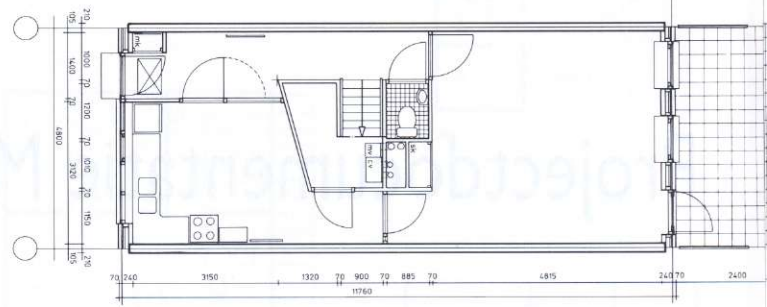
Bospolder-Tussendijken: Botugat I

foto: Piet Rook

veer 7 traveeën zijn doorverbonden met een groepje bergingen op het achterterrein.

De bergingen, ontworpen in een iets gebogen vorm, sluiten een kleine sleutelplaats in.

Veel aandacht is besteed aan het straatbeeld. Dit wordt volgens Mecanoo voor een belangrijk gedeelte bepaald door de ritmiek van de 10 centimeter naar binnen liggende witte raamstijlen en vlakke gevels. In overeenstemming hiermee werd niet gekozen voor uitstekende balkons, maar voor terugliggende terrassen op de derde verdieping en tuinen aan de achterzijde hetgeen mogelijk is door de stapeling van maisonnettes. Gedachten over flexibiliteit (zie UNESCO) zijn hier uitgewerkt in gezinswoningen die in de toekomst ook voor andere woonwensen of bewonerscategorieën geschikt moeten zijn. Verbouwfamilie is uitgewerkt in de vorm van zones zonder wapening in de woningscheidende wanden en verwijderbare wanden tussen slaapkamers, zodat zowel de woningen als de kamers samen te voegen zijn. De gebruiksfamilie krijgt vorm door een minder hiërarchische oppervlakteverdeling, de woonkamer is bijvoorbeeld relatief klein terwijl de keuken in vergelijking met de traditionele woning groot is. De keuken krijgt zo ook gebruikswaarde als eetkeuken. Alle ruimtes zijn via een gang bereikbaar en als extra kwaliteit is een circuit in het huis toegevoegd waardoor de gemeenschappelijke ruimtes rond een centraal gelegen trap, berging en toilet, met elkaar verbonden zijn.

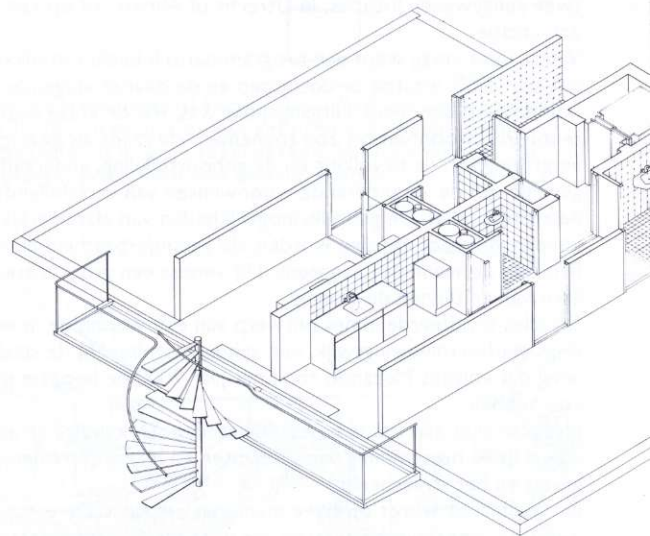

Studieopdracht De Pijp: woonverdieping

Studieopdracht De Pijp, Amsterdam, september 1987

(Francine Houben, Erick van Egeraat, Roelf Steenhuis, Chris de Weijer, met Liesbeth van Brakel en Cock Peterse)

In deze opdracht van de Gemeente Amsterdam werd gevraagd de invulling van een aantal 'gaten' in de Gerard Douwbuurt te ontwerpen. Ideeën voor de ontsluiting en stapeling van de woningen, een indeling van de basiswoningtypen en de opbouw van de gevel moesten uitgewerkt worden. De woningdifferentiatie spitste zich primair toe op driekamerwoningen. Deze opdracht, waaraan geen bouwopdracht verbonden was, is uitgewerkt door vijf architectenbureaus en vijf aannemers. In de studieopdracht werden twee belangrijke randvoorwaarden naar voren gebracht. Ten eerste zou de bebouwing zich het beste lenen voor een hoogte van vijf bouwlagen, maar er mogen in Amsterdam op de vijfde laag, zonder lift, allen HAT-woningen of maisonnettes met een ontsluiting op de vierde laag, gebouwd worden. Dit werd ook in de opdracht als mogelijkheid aangemerkt. Ten tweede is het de bedoeling dat er een stedelijk dak op de eerste laag zal ontstaan tussen de Albert Cuyppstraat en de daarachterliggende straat, vanwege de

geringe diepte van de binnenterreinen en de daardoor slechte bezonning ervan en vanwege het gebrek aan bedrijfsruimte aldaar. De specifieke problemen van de Pijp worden volgens hen gekenmerkt door een grote variatie van open gaten, een begane grond die grotendeels wordt ingenomen door winkels, bedrijven en bergingen, en bouwhoogtes van 4 tot 6 lagen.

Een kritische noot plaatsen zij bij de Amsterdamse stadsvernieuingspraktijk waarin de liftgrens wordt omzeild door voor de bovenste laag ondermaatse HAT-eenheden te ontwerpen.

Deze punten combinerend komen zij tot de volgende ideeën ontwikkeling. Om alle woningen goed bereikbaar en in die zin gelijkwaardig te maken wordt gekozen voor een lift. Ook voor ouderen en minder validen wordt het wonen op de verdiepingen mogelijk. Deze kostbare oplossing is een belangrijk concentratiepunt in hun verdere argumentatie en uitwerking.

Als vervolg op de UNESCO prijsvraag wordt het principe van de vaste- en de vrije beuk verder uitgewerkt. De vaste beuk bestaat uit de lift, natte cel, toilet, keuken, meterkast en leidingkoker en heeft in de breedte vaste afmetingen. De vrije beuk is, afhankelijk van de situatie, variabel en vrij indeelbaar, ze zou in principe leeg opgeleverd kunnen worden.

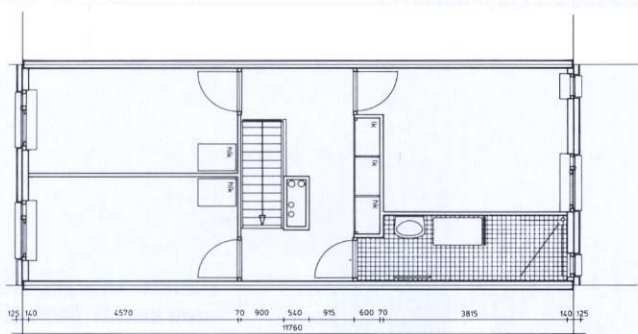
De vaste beuk is uitgewerkt in een diepe en een ondiepe variant; in de diepe locaties is de keuken vergroot tot eetkeuken.

Wat betreft de vaste beuk, een relatief duur gedeelte van het plan, zou herhaling, de besparing op een trappenhuis (de trap loopt buiten achterlangs) en de compacte ontsluitingsstructuur de kosten nog enigszins kunnen drukken ofwel deze kosten kunnen gecompenseerd worden door de voordelen van betere verhuurbaarheid en de flexibiliteit van de woningen. De vrije beuk daarentegen zou relatief goedkoop zijn.

Op deze manier worden de kosten niet geconcentreerd op uitgekende, maar weinig herhaalbare woningplattegronden, maar op een centraal voorzieningen- en ontsluitingssysteem dat vaak herhaald kan worden. Bezuinigingen zijn dus niet gedaan op oppervlakte, maar zijn gevonden in herhaling en eenvoudige bouwwijze.

Bij deze drie projecten is een ontwikkeling te zien waarbij de op theoretisch niveau ontwikkelde ideeën van de UNESCO prijsvraag, een praktische uitwerking vinden in het ontwerp voor Bospolder. De Pijp, een studieopdracht voor een concrete situatie gaat op deze ontwikkelde ideeën door en volgt er het idee van een lift aan toe.

Mecanoo zelf ziet een ontwikkeling in hun gedachten over de manier waarop hun ideeën vorm zouden moeten krijgen. Bij de UNESCO-prijsvraag was het mogelijk om met vernieuwende ideeën te komen ten opzichte van de gangbare woningbouwpraktijk. Bij het werken in de praktijk blijkt het toch mogelijk om veel van die ideeën te verwezenlijken. Met het afschaffen van de Voorschriften en Wenken is de normering minder beperkend geworden, ondermeer door het loskoppelen van subsidiëring en woningplattegrond, en is daardoor de ontwerprijheid vergroot.

Bospolder-Tussendijken: maisonette Botugat I

Bospolder-Tussendijken: maquettefoto Botugat I

